

30/12

Renoverade statsmän

DEN ÖPPENHET som blivit modern i memoarer och biografier förvandlar i fall efter fall bilden av engelska statsmän, tidigare föremål för överslättande officiella biografier, föga drabbade av den konstfullt ironiska debunking som på 20-talet blev en historisk sport under ledning av Lytton Strachey. Många av de män vilkas politiska storhet presenterats i en ram av dygd och oförvitlighet avslöjas som intriganter, libertiner eller brottslingar.

För ett år sedan skrev earlen av Birkenhead en bok om sin berömd fader — bla lordkansler och minister för Indien — som någorlunda uppriktigt om också med inslag av diskretion och ursäkter skildrade den lysande högerledarens politiska och privata svagheter. Nu har earlen av Dwyfor publicerat en liknande bok om sin ännu mer berömd fader, socialreformatorn och krigsledaren David Lloyd George. Boken har negligerats eller nedgjorts av den engelska kritiken, utan tvivel främst på grund av dess skandalösa öppenhet. Sonen är ingen fadershatare, det finns mycket av ömhet och förståelse i hans minnesskrift, men han drar fram många otäckta saker, som förut varit offentliga hemligheter inom en lojal krets. Än klarare än i tidigare skrifter belyses Lloyd Georges politiska ansvarslöshet och ohederlighet i skilda sammanhang, såsom då han vid avgången från premiärministerposten 1922 lade beslag på den genom mer eller mindre förtäckt försäljning av ordnar och titlar sammanbragta liberala valkassan. Värre är måhända från den folkliga opinionens synpunkt att Lloyd George, den bibelsprängde psalmångaren och professionelle moralisten, framstår som systematisk och rutinerad kvinnoförörare, på äldre dagar innehavare av ett verkligt harem; sonens reaktion är mindre betingad av puritanism än av ursinne över faderns otroliga hänsynslöshet mot hustrun, som efter trettio år av slitningar och förtvivlan lämnade sin man. "Var inte elak mot mamma", denna sonens vädjan som pojke inför ett uppträde mellan föräldrarna ger boken dess samlande linje.

En historiskt skolad publicist, Leonard Mosley, har med stöd av förut inte använda dokument renoverat porträttet av lord Curzon, vicekonung i Indien och utrikesminister, bland mycket annat.

Den unge Lloyd George.

Curzon framträder redan i tidigare litteratur övervägande som en obehaglig person, falsk, fåfång, hårt maktlysten under en mask av ödmjukt tjänande. I Mosleys bok blir allting värre. Curzon intrigerade hänsynslöst mot vänner och kolleger, gav skickliga och lögnaktiga uppgifter för att förbättra sina chanser i kritiska situationer, var snål mot barn och tjänare samtidigt som han — rik genom två giftermål med dollarprinsessor — slösade med pengar för egen räkning, kastade brutalt ut en tjänsteflicka som legat med en betjänt, men var själv utan alla skrupler i erotiska sammanhang. Jämför man denna bok med den officiella biografien av lord Ronaldshey, är det ibland svårt att tro att den gäller samma person. Det enda försonande är att Curzon, berömd för sitt ståtliga utseende, kunde skämta med att han såg ut som den idealiske hovmästaren — men detta skämt inför de närmaste var snarast ett ytterligare bevis på den fåfänga som gjorde honom odräglig för omgivningen.

Det gläder mig att kunna erinra också om en renovering av helt annan art. År 1952 utkom en "officiell" biografi över lord Baldwin, författad av den framstående historikern G M Young, enligt uppgift i förordet en av den kon-

servative ledarens närmaste vänner. Boken var till stor del kritisk mot Baldwin, med antydningar om slöhet, lättja och inskränkthet, och det var med tanke på författarens ställning naturligt att tro just på de negativa omdömena; liksom många andra skrev jag en artikel om Baldwin som huvudsakligen byggde på Young. Några år senare skrev Baldwins son en skrift som till skillnad från sönerna Birkenheads och Lloyd Georges biografier var ett försvar för fadern mot den auktoriserade biografen.

Nu har i samlingsverket "The Baldwin Age" räddningsaktionen fullföljts av Robert Blake, känd för sin utmärkta biografi över Bonar Law. Blake tillbakavisar många av de anklagelser som Young, Churchill och andra under intrycket av eftergiftspolitikens misslyckande riktat mot Baldwin. Talet om Baldwins översksamhet och enfold förklaras vara löst prat. Det betonas att Baldwin i en rad väsentliga frågor intog en ståndpunkt som enligt nu härskande värderingar var mera klok och framsynt än Churchills. Under stortrejken 1926 ville Baldwin medla och försona, medan Churchill fantiserade om hårda aktioner mot arbetarna (närmare utrett av Julian Symons i "The General Strike"); Baldwin drev igenom ökad självstyrelse för Indien, medan Churchill i opposition mot detta avgick ur skuggkabinettet; Baldwin genomdrev Edvard VIII:s abdikation, medan Churchill figurerade bland "kungens vänner". Till Baldwins förtjänster hörde också, anser Blake, att han renade den engelska politiken från korruptionen under Lloyd George och att han hindrade en koalition på 20- och 30-talen mellan de båda geniala äventyrarna Lloyd George och Churchill. Däremot framhåller även Blake att Baldwin underskattade nazismens ondska och makt och för den skull förde en felaktig försvars- och utrikespolitik; ett mera nyanserat omdöme på denna punkt säges dock vara omöjligt, eftersom situationen under denna tid (närmast 1935—1937) inte är tillräckligt klarlagd. Så mycket är tydligt att Baldwin politiskt och privat var en heder-

lig och anständig människa, och redan det betyget är vackert i detta skede av inflation i döda statsmän.

HERBERT TINGSTEN